

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozhodl soudkyně JUDr. Jitkou Kalfeřtovou v právní věci žalobkyně . . . , bytem ' . . . , zast. Mgr. Robertem Cholenským, advokátem se sídlem Brno, Bolzanova 5, proti žalovanému **Libereckému kraji**, se sídlem Liberec 2, U Jezu 642/2a, **o ochranu osobnosti, t a k t o :**

- I. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni na náhradě nemajetkové újmy částku 150.000,- Kč do 15 dnů od právní moci tohoto rozsudku.**
- II. Ohledně částky 200.000,- Kč se žaloba zamítá.**
- III. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.**

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně se proti žalovanému domáhá zaplacení náhrady nemajetkové újmy v penězích za neoprávněný zásah do jejích osobnostních práv, který spatřuje v tom, že při operaci dne 20. 3. 2006 jí byly kromě dělohy neindikované, a bez jejího souhlasu odstraněny i vaječníky.

Žalovaný s žalobou nesouhlasil, poukazoval na to, že před operačním zákrokem provedeným dne 19. 3. 2006 byla žalobkyně seznámena s rozsahem operace, kterým měla být laparoskopická asistovaná vaginální hysterektomie a revize adnex, a byla poučena rovněž o možnosti odebrání adnex podle peroperačního nálezu vzhledem k funkčním potížím avizovaným žalobkyní. Informovaný souhlas žalobkyně stvrdila svým podpisem, není zaznamenáno její odlišné přání ve smyslu rozsahu operačního výkonu, součástí poučení bylo i to, že žalobkyně souhlasí v mutném případě i s provedením jiného výkonu, než který byl indikován, pokud se tak stane z medicínských důvodů a v zájmu jejího zdraví a pokud nebude možné z akutních důvodů jej s ní projednat.

Ve věci bylo rozhodnuto krajským soudem rozsudkem ze dne 22. 5. 2009, č. j. . . , kterým bylo jednak uloženo žalovanému zaslat žalobkyni do 3 dnů od právní moci rozsudku omluvný dopis, a jednak zaplatit částku 80.000,- Kč na náhradě nemajetkové újmy ve stejné lhůtě. Žaloba o zaplacení další částky 420.000,- Kč byla zamítnuta, současně bylo rozhodnuto o povinnosti žalovaného nahradit žalobkyni náklady řízení 34.799,- Kč k rukám jejího advokáta a

zaplatit České republice náklady, které záložovala na znalecký posudek 13.328,- Kč a na soudní poplatek 3.200,- Kč ve stejné lhůtě. Soud prvního stupně provedl důkazy zprávami o předoperačních vyšetřeních žalobkyně, které vyústily ve výsledné doporučení MUDr. k tzv. LAHV s revízi adnex. Ze záznamu operačního protokolu zjistil, že na ováriích žalobkyně nebyly zjištěny srůsty a ze znaleckého posudku Fakultní nemocnice Královské Vinohrady vyplývalo, že nebyl shledán patologický nález na vaječnicích, a že žalobkyně nebyla dostatečně poučena o povaze zákroku. Na základě těchto důkazů pak krajský soud dovodil, že v daném případě odstranění vaječníků žalobkyně bylo provedeno bez jejího souhlasu, neboť pokud součástí předoperačního poučení byla pouze zmíněna možnost provedení jiného úkonu z medicínských důvodů, nebude-li možnost z akutních důvodů jej s ní projednat, o takovou situaci se nejednalo. Právo žalobkyně na samostatné rozhodování o otázkách její osobní integrity shledal soud prvního stupně zasaženo a uzavřel, že toto právo je silnější než zájem na vyloučení zdravotních rizik preventivním odstraněním vaječníků. Za přiměřené zadostiučinění shledal soud prvního stupně jednak omluvu a jednak náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. Výši náhrady stanovil v částce 80.000,- Kč, když zohlednil, že k zásahu došlo s úmyslem žalobkyni ochránit, nikoli poškodit, že žalobkyně v době zásahu byla ve věku blízkém počátku menopauzy, kdy se funkce vaječníků omezuje na tvorbu hormonů, kdy nebyla prokázána znaleckým posudkem souvislost mezi zhoršením zraku žalobkyně a provedeným zákrokem.

Proti zamítavému výroku III. rozsudku soudu prvního stupně podala žalobkyně odvolání, v němž navrhovala zněnu tohoto výroku a přiznání další částky 420.000,- Kč. Namítala, že přiznaná částka za prokázaný protiprávní zásah je nedostatečná a poukazovala v této souvislosti na aktuální judikaturu Nejvyššího soudu, a to rozsudek pod sp. zn. podle něhož odněti dosud funkčního orgánu představuje závažný zásah do tělesné integrity fyzické osoby. Zdůrazňovala, že operatérovi musely být známy důsledky, které odstranění vaječníků přináší, takže musel jednat přinejmenším s nepřímým úmyslem následky způsobit, přičemž vytykala soudu prvního stupně, že nepřihlédl k tomu, že zásah do jejich práv je nevratný. Hormonální léčba následující po odstranění vaječníků je v jejím případě nevyhovující, žena s nástupem menopauzy přestává být biologicky ženou, neboť se těžko vyrovnává s následky, a to nejen zdravotními, ale i s dopadem na vnímání sebe sama v partnerském životě. Peněžní zadostiučinění má podle odvolatelky plnit nejen funkci kompenzanci, ale i preventivní proto, aby odrazovalo rušitele chráněných zájmů, a z tohoto pohledu přiznaná částka nemůže „obří“ korporaci typu té, u které k zásahu došlo, přimět k provedení preventivních opatření.

Odvolací soud rozsudkem ze dne 20. 10. 2009, č. j. rozsudek soudu prvního stupně v napadeném výroku změnil tak, že uložil žalované zaplatit žalobkyni další částku 70.000,- Kč a ohledně zamítnutí částky 350.000,- Kč rozsudek potvrdil (výrok I.). Nákladovým výrokiem uložil žalovanému zaplatit žalobkyni na nákladech řízení před soudem prvního stupně 34.799,- Kč na účet jejího právního zástupce do 3 dnů od právní moci rozsudku (výrok II.). Vedle toho uložil žalovanému nahradit náklady státu 13.328,- Kč a soudní poplatek 6.000,- Kč ve stejné lhůtě. Odvolací soud se ztotožnil s právním závěrem soudu prvního stupně, že byl prokázán neoprávněný zásah do osobnostních práv žalobkyně, a to konkrétně do práva na zdraví a tělesnou integritu tím, že jí při laparoskopické operaci 20. 3. 2006 byly kromě dělohy odstraněny i oba vaječnicky bez jejího souhlasu, když ze zdravotního hlediska podmínky pro takový zákrok nebyly. Shledal proto předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2

obč. zák. s ohledem na vzniklou nevratnou újmu žalobkyně. Při hodnocení výše náhrady nemajetkové újmy odvolací soud zvážil na straně jedné, stejně tak jako soud prvního stupně, že k zásahu do práv žalobkyně formou lékařského zákroku došlo v zájmu ochránit ji před možnými riziky vzniku karcinomu. Na straně druhé odvolací soud považoval za závažnou okolnost to, že šlo o zásah nevratný, že k operaci došlo před 47. rokem věku žalobkyně s následnými negativními vedlejšími účinky spojenými s odstraněním vaječníků, jako jsou návaly horka, pocení, atrofie kůže, sliznic, zvýšení rizika ischemické choroby srdeční či rozvoje osteoporózy, včetně pravděpodobného dopadu na kvalitu pohlavního styku. V této souvislosti odkázal na ve věci vypracovaný znalecký posudek. Za odpovídající těmto okolnostem ve smyslu ustanovení § 13 odst. 3 obč. zák. považoval odvolací soud náhradu nemajetkové újmy v celkové částce 150.000,- Kč, která je způsobilá zmírnit žalobkyni vzniklou nemajetkovou újmu.

Žalobkyně podala proti potvzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu včas dovolání. Ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. za otázku zásadního právního významu označila posouzení přiměřenosti výše zadostiučnění za vzniklou nemajetkovou újmu v penězích, rozsah důvodů, pro které dospěl soud ke konkrétní výši zadostiučnění tak, aby bylo jeho rozhodnutí přezkoumatelné a odpovídalo zásadě předvídatelnosti a právní jistoty, a dále otázku, zda peněžité zadostiučnění za nemajetkovou újmu má plnit také preventivně sankční funkci. V této souvislosti odkázal na aktuální judikaturu Ústavního soudu (nález ÚS ze dne 29. 9. 2005 sp. zn. III. ÚS 350/05, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2007 sp. zn. 30 Cdo 2206/2006) i na právní doktrínu, která již zformulovala jednotný test přiměřenosti stanovení výše satisfakce za nemajetkovou újmu vzniklou na osobnosti fyzické osoby. Je přesvědčena, že přiznaná finanční náhrada nemajetkové újmy není přiměřená závažnosti zásahu do jejich osobnostních práv. Namítá absenci jasně daného testu posouzení přiměřenosti tohoto zadostiučnění, což podle ní vede k tomu, že rozhodnutí je v napadené části nepřezkoumatelné. Dovolává se pak především preventivně sankční funkce náhrady nematerální újmy v penězích s tím, že v případě obřích korporací s mnohamilionovými rozpočty je jedině částka v řádu alespoň statisíců způsobilá působit do budoucna tak, aby odrazovala rušitele zájmů chráněných ustanoveními o ochraně osobnosti od budoucího protiprávního jednání. Má za to, že se soud nevypořádal s námitkou, že operatér si musel být vědom toho, že svým zákrokem spustí závažné negativní účinky na zdraví a soukromý život žalobkyně, ke kterým také došlo, a že tedy jednal minimálně v nepřímém úmyslu je způsobil. Nehledě na to, že za jednání v přímém úmyslu lze označit nerespektování osobnosti žalobkyně a jejího práva na informovaný souhlas. V této souvislosti poukazuje i na rozhodnutí České lékařské komory, která dospěla k závěru, že operatér svévolně rozšířil indikaci primáře oddělení a nerespektoval rozhodnutí pacientky. Proti tvrzení, že operatér jednal v úmyslu žalobkyni ochránit před zdravotními komplikacemi, staví žalobkyně skutečnost, že vaječníky byly podle následného vyšetření zcela zdravé, a že lékař důvod odstranění vaječníků do zdravotnické dokumentace žalobkyně neuvedl. Konečně se žalobkyně dovolává apelu Ústavního soudu směřujícího k podpoře odvahy soudců obecných soudů k přiznávání vyššího finančního zadostiučnění v případě prokázaných podobných závažných následků. Na podporu svých dovolacích námitek žalobkyně připojila kopie článků z odborného tisku zpracovávajících danou problematiku (M. Ryška: Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti, publikovaného v časopise Právní rozhledy 9/2009 str. 308, pozn. pod čarou č. 15, článek Telec, I.: K přiměřenosti zadostiučnění za nemajetkovou újmu, publikovaného v časopise Právní rozhledy 4/2010, str. 144 – 152).

Rozsudkem ze dne 27. 9. 2012, č. j. zrušil Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v části výroku I., kterým byl rozsudek soudu prvního stupně částečně potvrzen, a dále ve výroku II., III. a IV. o náhradě nákladů řízení, jakož i rozsudek soudu prvního stupně ve výroku III. co do částky 350.000,- Kč a ve výrocih IV. a V. a v tomto rozsahu věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Shledal přípustnost dovolání ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., neboť dovodil, že v daném případě napadený rozsudek řeší otázku preventivní funkce peněžitého zadostiučinění v rozporu s judikaturou odvolacího soudu. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu (rozsudek ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2010, č. 98, rozsudek ze dne 31. 1. 2012 sp. zn. 30 Cdo 1084/2010) zdůraznil, 1 kritéria, jimiž se soudy mají řídit při stanovení náhrady nemajetkové újmy za jednotlivé zásahy, když zadostiučinění v penězích plní především satisfakční funkci, úlohu preventivního významu však rovněž nelze vyřadit. Poukazuje na uplatnění objektivního kritéria, podle kterého je zásah nutno vždy hodnotit s přihlédnutím ke konkrétní situaci, za které k němu došlo, jakož i k osobnosti postížené fyzické osoby (tzv. diferencované uplatnění objektivního kritéria). Uplatnění těchto kritérií znamená, že o snížení důstojnosti postížené osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře přijde pouze tam, kde za konkrétní situace, za které k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě dovodit, že by nastala nemajetková újma vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku, pocívala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postížené fyzické osoby. Dále odvolací soud odkázal i na judikaturu Ústavního soudu (sp. zn. IV. ÚS 315/01 ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. I. ÚS 1586/09 ze dne 6. 3. 2012), v nichž Ústavní soud zdůraznil, že občanskoprávní sankce za zásah do osobnostních práv vznikla na objektivním základě a subjektivní prvek zavinění má význam toliko při určování výše náhrady nemajetkové újmy v rámci zohlednění okolností, za nichž k porušení práva došlo (usnesení sp. zn. IV. ÚS 315/01 ze dne 20. 5. 2002). Dále poukázal na nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09, kde se Ústavní soud vyjádřil k preventivně sankční povaze peněžní satisfakce tak, že zásah do práva na ochranu osobnosti je civilním deliktem a přiměřené zadostiučinění je jednou z civilněprávních sankcí, které má odrazovat rušitele chráněných osobnostních statků a jeho možné následovníky od protiprávního jednání, a má být tak nástrojem speciální generální prevence, což vyžaduje sankci patřičně důraznou a dostačující. Dovolací soud vytkl napadenému rozsudku, že při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy nezvažoval preventivní funkci zadostiučinění za daných skutkových okolností. Za tohoto stavu shledal předčasným posouzení, zda odvolacím soudem určená výše peněžního zadostiučinění odpovídá zákonným hlediskům. Zároveň však poznamenal, že pro určení výše peněžní náhrady jsou rozhodná hlediska vyplývající z ustanovení § 13 odst. 3 obč. zák., podle kterých je třeba zvažovat vždy konkrétní a jedinečné okolnosti případu, nikoli porovnávat výši relativní satisfakce s částkami přisuzovanými soudy v jiných sporech. K tomu poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4380/2009. Protože uvedené výhrady proti rozsudku odvolacího soudu shledal platnými i vůči rozsudku soudu prvního stupně, zrušil v mezích podaného dovolání také jeho rozsudek a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Ve svém vyjádření k věci po jejím zrušení odvolacím soudem žalovaný zpochybňuje složku obecné prevence u aplikace preventivního účinku soudních sporů na ochranu osobnosti, jímž se nedostává žádné mediální pozornosti, když se o rozsudku vyjma účastníků řízení, popř. úzkého okruhu osob v jejich okolí, nikdo nedozví. K otázce speciální prevence, která má odradit rušitele chráněných osobnostních statků od dalšího protiprávního jednání, namítá, že toto působení již

v daném případě není možné, neboť původní rušitel, Krajská nemocnice Liberec, příspěvková organizace, zanikl v souladu s usnesením Zastupitelstva Libereckého kraje č. 70/07/ZK ke dni 30. 9. 2007 a jeho závazky přešly na zřizovatele, tedy na žalovaného, který se poskytováním zdravotní péče nezabývá, přičemž proti nástupci, Krajské nemocnici Liberec, a. s., náhradu škody nelze uplatnit. Poukazuje rovněž na nález Ústavního soudu sp. zn. ÚS 1586/09, citovaný i ve zrušovacím rozsudku Nejvyššího soudu, v němž se však jednalo o mediálně silně sledovaný případ sporu spisovatele M. Viewegha, kde skutkové okolnosti byly zcela odlišné. V onom případě žalovaný bulvární deník zasáhl do práv stěžovatele s cílem dosáhnout protiprávním jednáním hmotného prospěchu, zatímco v posuzované věci byl protiprávní zásah motivován snahou lékaře o vyloučení eventuelních negativních zdravotních následků pro žalobkyni. Nastohuje dále otázku, zda je v daném případě dosažení účinku obecné prevence vůbec žádoucí, neboť pokud by se rozšířil princip „raději nezasahovat“ u medicínsky sporných případů, k čemuž by z obav zdravotnického zařízení z možného vysokého finančního postihu mohlo dojít, mohlo by to v konečném důsledku vést k ohrožení zdraví pacientů. Konečně upozorňuje na to, že při zvýšení žalobkyni již přiznané náhrady by mohlo dojít k jejímu bezdůvodnému obohacení, když následkem předčasného odstranění zdravých vaječníků byl předčasný nástup menopauzy, přičemž věk žalobkyně v době operace se blížil věku jejího přirozeného počátku. Z těchto důvodů žalovaný navrhl, aby žaloba ohledně částky 350.000,- Kč byla zamítnuta.

Při rozhodování podle § 11 obč. zák. dospěl krajský soud k závěru, který nebyl zpochybněn ani odvolacím a dovolacím soudem, a nerozporoval jej ve svém vyjádření ze dne 11. 1. 2012 ani žalovaný, že v řízení byl prokázán neoprávněný zásah do osobnostních práv žalobkyně, a to konkrétně do práva na zdraví a tělesnou integritu. K tomuto zásahu došlo dne 20. 3. 2006, kdy při laparoskopické operaci byly žalobkyni kromě indikovaného odstranění dělohy odstraněny i oba vaječníky, přestože k takovému zákroku nedala souhlas a ze zdravotního hlediska nebyl pro takový postup důvod.

V projednávané věci soud při úvaze o prostředku ochrany, který by měl být žalobkyni přiznán, opětovně zkoumal kritéria pro posouzení požadované satisfakce a zvažoval intenzitu, povahu a způsob neoprávněného zásahu, jakož i trvání nepříznivých následků zásahu.

Není pochyb o tom, že předmětný neoprávněný zásah do osobnostních práv žalobkyně, jímž došlo k odnětí funkčního orgánu bez jejího souhlasu, je natolik závažný, že coby prostředek ke zmírnění této újmy nepostačuje morální satisfakce formou omluvy, a že je třeba přiznat náhradu nemajetkové újmy v penězích (tzv. rektální náhradu). Spornou je otázka výše této formy zadostiučinění, když její stanovení je ze zákona věcí volné úvahy soudu (§ 136 o.s.ř.), která však má základ ve zjištění skutkového stavu ohledně obou zákonem předvidaných kritérií, tj. ohledně závažnosti újmy i ohledně okolností, za nichž k porušení práva došlo. Žalobkyně se podrobila plánované operaci dělohy, při které jí byl odňat i jiný funkční orgán, aniž by o tom byla dostatečně poučena a udělila k takovému zákroku souhlas. Šlo přitom o zákrok nevratný, což významně zvyšuje jeho závažnost. Negativní následky zásahu na zdraví žalobkyně, které udávala (návaly horka, pocení, deprese, vysychání sliznice pohlavního orgánu) jsou potvrzeny i znaleckým posudkem Fakultní nemocnice Královské Vinohrady a řada jich přetrvává i dosud, jak vyplývá z tvrzení žalobkyně při jednání dne 11. 1. 2013. V této souvislosti krajský soud v souladu se závěry dovolacího soudu zvažoval i funkci peněžního zadostiučinění. To plní primárně funkci satisfakční, avšak v souladu s aktuální judikaturou (srov.

rozsudek NS ČR 30 Cdo 4431/2007, nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1586/09) se stále více klade důraz i na jeho funkci preventivní, která má odradit případné rušitele od dopouštění se obdobných zásahů. Pro naplnění této funkce je podle názoru krajského soudu třeba přiznat náhradu nemajetkové újmy v citelnější výši, která má i odrazující účel předcházející jiným podobným zásahům. V daném případě se uplatní zejména hledisko generální prevence, neboť původce zásahu v projednávané věci, Krajská nemocnice Liberec, příspěvková organizace již zanikl. Není důvodná námitka žalovaného, že hledisko generální prevence je v daném případě neúčelné, když se o výsledku sporu dozví jen úzký okruh osob, neboť výsledek řízení v projednávané věci byl opakovaně medializován a to nejen v regionálním, ale i v celostátním tisku.

Uvedeným hlediskům je podle krajského soudu přiměřená náhrada nemajetkové újmy částkou 150.000,- Kč, která spolu se stejnou částkou, jež byla žalobkyni již vyplacena, naplňuje dostatečným způsobem jak funkci satisfakční, tak funkci preventivní, kterou má náhrada nemajetkové újmy plnit. Nad takto přiznanou částku považuje krajský soud uplatněný nárok žalobkyně za nedůvodný, když v neprospěch přiznání vyšší částky je třeba hodnotit i další okolnosti, a to zejména tu, že zásah do osobnostních práv byl motivován snahou zabránit potenciálnímu vzniku závažnějšího onemocnění žalobkyně.

O nákladech řízení bylo rozhodnuto podle § 142 odst. 2 o.s.ř. vzhledem k převážnému úspěchu žalovaného, kterému náklady nevznikly.

P o u č e n í : **Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do 15 dnů ode dne jeho doručení k Vrchnímu soudu v Praze, prostřednictvím Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci, písemně, dvojmo. Při nesplnění uložené povinnosti lze podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci.**

V Liberci dne 16. ledna 2013

Za správnost vyhotovení:
Lukáš Varga

JUDr. Jitka Kalfeřtová, v. r.
soudkyně